

Dokumenttivideon sisältö suomeksi:

”Kun lapsena sukelsin Tunisian etelärannikolla, muistan nähneeni valtavat määrät kaloja. Nykyään tällaisia kalamääriä ei enää näe”, kertoo Chedly Rais, tunisialainen meribiologi.

Isot meriahvenet olivat yleisiä Välimeressä 1940-luvulla. Tämän jälkeen niiden populaatiot romahtivat. Meriahvenkantoja heikensi liiallinen kalastus. Kalastajat kärsivät, kun meren runsaat luonnonvarat hävisivät. Jäljellä jäivät vain tyhjät merenpohjat.

Paineita Välimeren vedenalaisen luonnon monimuotoisuudelle ovat luoneet myös kasvavat kaupungit, niiden asukkaiden vapaa-ajanviettotarpeet, satamat, teollisuus, kauppamerenkulku sekä tehomaatalous. Tuloksellisia toimia meriluonnon suojelemiseksi Välimerellä siis selvästi kaivataan. Tässä kokouksessa Maltalle ollaan luomassa maan ensimmäistä merellistä suojelualuetta. Alueen käyttäjät, päättäjät sekä ympäristöasiantuntijat tekevätkin siis läheistä yhteistyötä. Lähestymistapaa kutsutaan yhdennetyksi luonnonhoidoksi.

”Kohteen suurimmat käyttöpaineet ovat vapaa-ajanviettoon liittyviä. Tällaisia asioita ovat veneily, ankkurointi, sukeltaminen, joidenkin merellisten lajien keräily hyötykäyttöön sekä myös kalastus”, Sarah Debono, hallituksen ympäristövirkaileija kertoo. Maltalla meriahvenkantaa on verottanut varsinkin vedenalainen harppuunakalastus. Uuden suojelualan uskotaan auttavan meriluonnon entistä järkevämmässä hyödyntämisessä.

Turkin Focassa pienimuotoisella kalastuksella itsensä elättävät miehet ovat aktiivisesti osallistuneet luonnonpuiston perustamiseen. Teollinen kalastus on jo saatu hallintaan, ja pienimuotoinen kalastus elinkeinona voi jatkua. Kalavarantojen elpyminen on tukenut myös uhanalaisen munkkihylkeen suojelua.

”Kun tulimme paikkakunnalle ensi kertaa, huomasimme, että täällä luonnonhoidossa on keskeistä pitää munkkihyljepopulaatio hengissä. Hylkeiden elinehtojen takaamiseksi meidän piti säilyttää kalavarat riittävinä ja vakaina”, Focassa toimiva ympäristöaktiivi Harun Güclüsoy sanoo.

”Jotta suojelutoimet olivat mahdollisia, paikallisten kalastajien sekä muidenkin asukkaiden piti tukea meitä. Keskityimme laajan toimintapohjan luomiseen, ja kalastajat lähtivät mukaan toimintaan. Tämän takia projektistamme on tullut menetykseksi.”

Güclüsoy jatkaa: ”On paikka sitten iso tai pieni, niin seuraava sääntö pätee: mikäli luonnonvarojen paikalliset käyttäjät ja muut kiinnostuneet eivät ole mukana, kun päätetään ekosysteemin tai lajin suojelutoimista, niin hyvään lopputulokseen ei päästä. Tämän takia paikallisten ihmisten on tuettava sitä, mitä tehdään. Meidän tapauksessamme avaintukijat olivat paikalliset pientarvekalastajat. He ovat auttaneet meitä parantamaan munkkihylkeiden suojelua.”

Kyproksen Cape Grecossa on myrskyistä. Niemelle luodaan Kyproksen ensimmäisiin kuuluvaa meripuistoa. Käytössä ovat nykyaikaiset menetelmät. Esimerkiksi kalastusta ei kielletä kokonaan. Kaikkien aluetta käyttävien ihmisten tuki suojelulle on silti kovan työn takana.

Marina Argyrou, hallituksen kalastusbiologi kertoo: ”Tärkeää on tuki varsinkin niiltä ihmisiltä, joilla elannon hankkiminen liittyy toimintamahdollisuuksiin alueella. Meidän tapauksessamme näitä ovat kalastajat, risteilyveneiden omistajat sekä sukellusturismin edustajat. Varsinkin kalastajien olisi hyvä ymmärtää, että meren monimuotoisuuden suojeleminen tukee lopulta myös kalastusta, koska biodiversiteetin elpymässä myös kalakannat elpyvät. Pitkällä tähtäyksellä kalastajat siis hyötyvät.”

Medesin meripuistossa Espanjassa suojelualueen hyödyt ovat silmin nähtäviä. Kuka tahansa matkailija voi huomata meriluonnon jo tapahtuneen elpymisen lasipohjaveneen ikkunoiden läpi katsellessaan. Pinnan päällä monet merilintulajit täydentävät kävijän elämyksiä.

Veneiden kiinteät kiinnityspoijut ovat yksi Medesissä käytössä oleva suojelutyökalu. Sukeltajien tukialukset kiinnitetään poijuihin, jolloin merenpohjaa vaurioittavia ankkureita ei tarvita. Rahoitusvaikeudet ovat tyypillisiä meripuistojen ongelmia eri puolilla maailmaa. Medes-saarilla sukeltajien tukialukset pitävät

listaa kävijöistä. Listojen perusteella matkailijat maksavat käyttömaksua puistossa sukeltamisesta. Tämä yksinkertainen rahoitusmekanismi takaa riittävät varat alueen toiminnalle.

”Sukeltajat maksavat puiston käytöstä veroa, joka käytetään suoraan suojelualan ylläpitoon”, sukellusopas Francisco Gonzalez vahvistaa.

Medesin puistossa on tietysti sääntöjä, joita joutuu noudattamaan. Monien toimintojen salliminen, mutta niiden pitäminen samanaikaisesti tasolla, joka ei ylitä luonnon kantokykyä, on ollut menestyksen avaimia sekin.

Medesistä on saatu tärkeitä oppeja hyvin toimivista menettelytavoista, joita voidaan hyödyntää, kun merellisiä suojelualueita perustetaan.

Tunisialainen meribiologi Chedly Rais toteaa näin: ”Meriluonnonpuistojen tulee olla käyttäjille avoimia. Hyötyjen saamiseksi suojelualueita ei ole tarpeen sulkea käyttäjiltä. Luotettavat tutkimustulokset osoittavat, että suojele joka tapauksessa lisää kalapopulaatioiden määrää. Näin meripuistot parantavat kalastajien saalista sekä niillä meripuiston vyöhykkeillä, joilla kalastus on sallittua, että myös puistoalueen ulkopuolisilla vesillä.”

Medesin meripuistossa Barcelonan lähellä luonnonhoitotarpeet ovat tasapainossa ympäristön käytön kanssa. Tämän myötä jopa Välimerestä aiemmin lähes kokonaan hävinneet isot meriahvenet ovat palanneet Medesin vesiin. Luonnonpuistosta onkin tullut menestystarina, jonka monet Välimeren maat haluavat kopioida omaan käyttöönsä.

Erkki Siirilä